

TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2010 m. birželio 10 d.*

Byloje C-140/09

dėl *Tribunale di Genova* (Italija) 2009 m. vasario 27 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2009 m. balandžio 17 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Fallimento Traghetti del Mediterraneo SpA

prieš

Presidenza del Consiglio dei Ministri,

* Procedo kalba: italų.

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot, teisėjai C. Toader, K. Schiemann, P. Kūris (pranešėjas) ir L. Bay Larsen,

generalinis advokatas N. Jääskinen,
posėdžio sekretorius M.-A. Gaudissart, skyriaus vadovas,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2010 m. vasario 11 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Fallimento Traghetti del Mediterraneo SpA*, atstovaujamos advokatų V. Roppo, P. Canepa ir S. Sardano,
- Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* G. De Bellis,
- Europos Komisijos, atstovaujamos V. Di Bucci ir E. Righini,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra susijęs su Sąjungos teisės valstybės pagalbos srityje išaiškinimu.

- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp likviduojamos pervežimų jūra įmonės *Fallimento Traghetti del Mediterraneo SpA* (toliau – TDM) ir *Presidenza del Consiglio dei Ministri* dėl žalos, kurią TDM patyrė Kasaciniam teismui (*Corte suprema di cassazione*) klaidingai išaiškinus Sąjungos normas konkurencijos ir valstybės pagalbos srityje, atlyginimo ir dėl minėto teismo atsisakymo kreiptis į Teisingumo Teismą pagal EB 234 straipsnio trečią pastraipą.

Nacionalinė teisė

- 3 Pagrindinėje byloje nagrinėjamos subsidijos jūrų laivininkystės įmonei *Tirrenia di Navigazione SpA* (toliau – *Tirrenia*), TDM konkurentei, buvo suteiktos pagal 1974 m. gruodžio 20 d. Įstatymą Nr. 684 dėl didžiausios nacionalinės svarbos pervežimų jūra paslaugų pertvarkymo (GURI, Nr. 336, 1974 m. gruodžio 24 d., toliau – Įstatymas Nr. 684), būtent pagal jo 19 straipsnį.

4 Įstatymo Nr. 684 7 straipsnyje numatyta:

„Laivybos ministras, kartu su finansų ministru ir valstybės turimų akcijų valdymo ministru, gali suteikti subsidijas, skirtas teikti ankstesniame straipsnyje nurodytas paslaugas, pasirašant metus galiojančias *ad hoc* sutartis.

Subsidijos turi užtikrinti paslaugos valdymą trejus metus ekonominės pusiausvyros sąlygomis; šios subsidijos nustatomos iš anksto, remiantis pajamomis, investicijų amortizacija, veiklos, organizacinėmis ir finansinėmis išlaidomis.

<...>“

5 Įstatymo Nr. 684 8 straipsnyje nustatyta:

„Susisiekimo su mažosiomis ir didžiosiomis salomis paslaugos, nurodytos 1 straipsnio c punkte, ir techniškai bei ekonomiškai reikalingi galimi [maršrutų] ilginimai turi užtikrinti reikalavimų, susijusių su atitinkamų regionų, ypač Pietų Italijos (Mezzogiorno), ekonominiu ir socialiniu vystymu, patenkinimą.

Todėl laivybos ministras kartu su finansų ministru ir valstybės turimų akcijų valdymo ministru, gali suteikti subsidijas, skirtas teikti minėtas paslaugas, pasirašant *ad hoc* sutartį dvidešimties metų laikotarpiui.“

6 Pagal Įstatymo Nr. 684 9 straipsnį:

„Ankstesniame straipsnyje numatytoje sutartyje turi būti nurodyta:

- 1) vykdytinų maršrutų sąrašas;
- 2) kiekvieno maršruto dažnumas;
- 3) kiekvieną maršrutą vykdančių laivų tipai;
- 4) subsidija, kuri turi būti nustatoma atsižvelgiant į bendras pajamas, investicijų amortizaciją, veiklos, organizacines ir finansines išlaidas.

Iki kiekvienų metų birželio 30 d. yra tikslinama už minėtus metus skirtina subsidija, jei prieš taiėjusiais metais bent vienas sutartyje nurodytas ekonominis rodiklis pasikeitė daugiau nei viena dvidešimtąja dalimi, palyginti su to paties rodiklio verte, į kurią buvo atsižvelgta nustatant ankstesnę subsidiją.“

7 Įstatymo Nr. 684 18 straipsnyje nustatyta:

„Finansinė našta, susijusi su šio įstatymo taikymu, yra dengiama iki 93 milijardų lirų iš į Laivybos ministerijos numatomų išlaidų 1975 metams 3061 skirsnį jau įtrauktų lėšų ir iš lėšų, kurios bus įtrauktos į atitinkamus skyrius paskesniais finansiniais metais.“

8 Įstatymo Nr. 684 19 straipsnyje nurodyta:

„Iki šiame įstatyme numatytų sutarčių patvirtinimo laivybos ministras finansų ministro pritarimu mėnesiniais atidėjimais perveda avansą, kurio bendra suma neviršija 90 procentų bendros 18 straipsnyje nurodytos sumos.“

9 Įstatymui Nr. 684 vykdyti buvo priimta priemonė, t. y. 1979 m. birželio 1 d. Respublikos prezidento dekretas Nr. 501 (GURI, Nr. 285, 1979 m. spalio 18 d.), kurio 7 straipsnyje nurodyta, jog pagal minėto įstatymo 19 straipsnį avansas bendrovėms, teikiančioms didžiausios nacionalinės svarbos paslaugas, mokamas iki aktų, susijusių su naujų sutarčių sudarymu, užregistravimo Audito rūmuose.

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 10 Kaip matyti iš 2006 m. birželio 13 d. Sprendimo *Traghetti del Mediterraneo* (C-173/03, Rink. p. I-5177), kuris jau priimtas dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo ir į kurį daroma nuoroda dėl detalesnių iki priimant šį sprendimą susiklosčiusių faktinių aplinkybių ir vykusios procedūros, TDM ir *Tirrenia* yra dvi jūrų transporto įmonės, kurios aštuntajame dešimtmetyje vykdė reguliarius pervežimus jūra tarp žemyninės Italijos ir Sardinijos bei Sicilijos salų. 1981 m. TDM Neapolio teisme (*Tribunale di Napoli*) pareiškė ieškinį *Tirrenia*, reikalaujama atlyginti žalą, kurią ji tariamai patyrė 1976–1980 m. dėl *Tirrenia* vykdytos mažų kainų politikos.
- 11 TDM nurodė nesąžiningą konkurenciją ir EEB sutarties 85, 86, 90 ir 92 straipsnių (tapusių atitinkamai EB sutarties 85, 86, 90 ir 92 straipsniais, kurie vėliau tapo atitinkamai EB 81, EB 82, EB 86 ir po pakeitimo EB 87 straipsniais) pažeidimą. Ji konkrečiai nurodė, kad *Tirrenia* piktnaudžiavo dominuojančia padėtimi nagrinėjamoje rinkoje, dėl gaunamų viešųjų subsidijų, kurių teisėtumas pagal Sąjungos teisę abejotinas, taikydama daug mažesnius negu savikaina tarifus. Vis dėlto jos ieškinys buvo atmestas 1993 m. gegužės 26 d. sprendimu, kurį patvirtino Neapolio apeliacinis teismas (*Corte d'appello di Napoli*) savo 1996 m. gruodžio 13 d. sprendimu.
- 12 Dėl šio sprendimo TDM bankroto administratoriaus pateiktą kasacinį skundą 2000 m. balandžio 19 d. sprendimu atmetė ir Kasacinis teismas (*Corte suprema di cassazione*), kuris, be kita ko, atsisakė patenkinti kasatoriaus prašymą kreiptis į Teisingumo Teismą dėl Sąjungos teisės išaiškinimo, motyvuodamas tuo, kad byla iš esmės nagrinėjusių teismų sprendimas neprieštaravo atitinkamoms nuostatoms ir atitiko Teisingumo Teismo praktiką.

- 13 2002 m. balandžio 15 d. dokumentu TDM, bendrovės, kuri per tą laiką tapo likviduojama, bankroto administratorius prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme pareiškė Italijos Respublikai ieškinį, siekdamas, kad minėtas teismas nurodytų tai valstybei narei atlyginti žalą, šios įmonės patirtą dėl Sąjungos teisės normų konkurencijos ir valstybės pagalbos srityje aiškinimo klaidų, kurių padarė *Corte suprema di cassazione*, ir dėl šio teismo pareigos, nustatytos EB 234 straipsnio trečioje pastraipoje, nesilaikymo. Nurodyta žala yra susijusi su prarasta galimybe, pareiškus ieškinį *Tirrenia*, išieškoti iš šios įmonės, TDM nuomone, nesąžiningos konkurencijos žalingo poveikio atlyginimą.
- 14 2003 m. balandžio 14 d. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kurį išnagrinėjus buvo priimtas minėtas Sprendimas *Traghetti del Mediterraneo*. Jame Teisingumo Teismas konstatavo:

„Bendrijos teisė draudžia nacionalinės teisės aktus, kurie bendrai pašalina valstybės narės atsakomybę už žalą privatiems asmenims, padarytą Bendrijos teisės pažeidimu, priskiriamu nacionaliniam paskutinės instancijos teismui, remiantis tuo, kad šį pažeidimą lėmė teismo atliktas teisės normų išaiškinimas ir faktinių aplinkybių bei įrodymų įvertinimas.

Bendrijos teisė taip pat draudžia nacionalinės teisės aktus, kurie valstybės atsakomybę numato tik teisėjo tyčinės klaidos ir rimto nusižengimo atvejais, jei toks apribojimas lemia, kad pašalinama atitinkamos valstybės narės atsakomybė kitais atvejais, kai padaromas akivaizdus taikomos teisės pažeidimas, apibūdintas 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Köbler* [C-224/01, Rink. p. I-10239] 53–56 punktuose.“

- 15 Po šio sprendimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas 2009 m. vasario 27 d. sprendimu konstatavo, „kad valstybės teismo veiksmai yra neteisėti“, ir atskira nutartimi nurodė tęsti procesą, susijusį su prašymu atlyginti žalą, atsiradusią dėl šių neteisėtų veiksmų. Būtent šiame minėto proceso etape kilus abejonių dėl Sąjungos teisės valstybės pagalbos srityje išaiškinimo šis teismas dar kartą kreipėsi į Teisingumo Teismą.
- 16 Grįsdamas savo prašymą priimti prejudicinį sprendimą šis teismas nurodo, kad nei remdamasis Sąjungos teisės aktais, nei teismų praktika jis negali vienareikšmiškai atsakyti į klausimą, ar nagrinėjamu laikotarpiu *Tirrenia* elgesys, konkrečiai kalbant, dėl aptariamų subsidijų, iškraipė konkurenciją bendrojoje rinkoje. Nors *Corte suprema di cassazione* savo 2000 m. balandžio 19 d. sprendime atmetė tokią galimybę motyvuodamas tuo, kad šios subsidijos buvo skirtos tik kabotažui vienos valstybės narės viduje, vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas dėl Įstatymo Nr. 684, būtent jo 19 straipsnio atitikties EB 86–88 straipsniams.
- 17 Pirmiausia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl to, ar teisėta avansu suteikta valstybės pagalba, nenustatant iš anksto konkrečių ir privalomų kriterijų, siekiant, kad valstybės pagalbos suteikimas neiškraipytų konkurencijos. Šis teismas nurodo, kad tokios pagalbos išmokėjimas gali baigtis valstybės subsidijų suteikimu be jokios išankstinės įmonės pagalbos gavėjos ekonominio valdymo kontrolės, o tai savo ruožtu gali leisti minėtai įmonei dėl šios pagalbos taikyti tokią prekybos politiką, kuri panaikintų konkurenciją. Nacionalinis teismas nurodo, kad atsižvelgiant į *Corte suprema di cassazione* išvadas, į šį klausimą reikia atsakyti atsižvelgiant į aplinkybę, jog įmonė, gaunanti nagrinėjamas subsidijas, turėjo taikyti administracinės valdžios institucijų nustatytus tarifus.

- 18 Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad atsižvelgiant į 2003 m. liepos 24 d. Sprendimą *Altmark Trans ir Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, Rink. p. I-7747) ir į *Tirrenia* vykdomus maršrutus (Genuja–Kaljaris ir Genuja–Porto Torsas), kurie yra labai svarbūs sprendžiant ginčą pagrindinėje byloje, bei į šių komunų geografinę padėtį Europos Sąjungos teritorijoje iš tikrųjų gali kilti konkurencijos iškraipymo problema dėl valstybės pagalbos poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai. Nacionalinis teismas šį klausimą palieka vertinti Teisingumo Teismui.
- 19 Tokiomis sąlygomis *Tribunale di Genova* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikė Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar nacionalinės teisės nuostatos valstybės pagalbos srityje, pavyzdžiui, tokios, kurios yra Įstatymo Nr. 684 <...> nuostatos, būtent 19 straipsnis, kuriame numatyta galimybė suteikti valstybės pagalbą – nors tik kaip kreditą – nepasirašant sutarčių ir nustatant iš anksto konkrečių bei privalomų kriterijų, siekiant, kad valstybės suteikta pagalba neiškraipytų konkurencijos, neprieštarauja Bendrijos teisės principams, konkrečiai kalbant, Sutarties V antraštinės dalies (anksčiau – IV antraštinė dalis) 86, 87 ir 88 straipsniams, ir atsižvelgiant į tai, ar svarbi aplinkybė, kad pagalbos gavėjas privalo taikyti administracinės valdžios institucijų nustatytus tarifus?“

Dėl prejudicinio klausimo

Dėl klausimo dalyko, formulavimo ir priimtinum

- 20 Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad *Tribunale di Genova* pagrindinėje byloje jau yra priėmus sprendimą dėl Italijos valstybės atsakomybės dėl *Corte suprema di cassazione* nesikreipimo į Teisingumo Teismą pagal EB 234 straipsnio trečią pastraipą, konstatuodamas, pirma, teisės normos, suteikiančios teisių privatiems asmenims, egzistavimą, antra, pakankamai akivaizdų šios teisės normos pažeidimą ir, trečia, priežastinį ryšį tarp valstybės pareigos nesilaikymo ir nurodytos žalos, susijusios su TDM galimybės laimėti bylą prieš *Tirrenia*, praradimu. Panašu, kad šiuo klausimu *Tribunale di Genova*, darydamas nuorodą į 1996 m. liepos 11 d. Sprendimą *SFEI ir kt.* (C-39/94, Rink. p. I-3547), taip pat pripažino galimybę pagal nacionalinę teisę pripažinti neteisėtai suteiktos valstybės pagalbos gavėjo deliktinę atsakomybę.
- 21 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, prieš nuspręsdamas dėl prašymo atlyginti TDM nurodytą žalą, Teisingumo Teismo klausia dėl nacionalinės teisės nuostatų, kaip antai įtvirtintų Įstatyme Nr. 684, konkrečiai kalbant, jo 19 straipsnyje, atitikties Sąjungos teisei. Be to, kaip matyti ne iš pateikto klausimo, bet iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų, išdėstytų šio sprendimo 16 ir 18 punktuose, jis iš esmės abejoja, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamos subsidijos turėjo įtakos prekybai tarp valstybių narių ir ar neiškraipė konkurencijos, palikdamas šį klausimą vertinti Teisingumo Teismui.

- 22 Atsižvelgiant į klausimo formuluotę ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo abejonės, reikia priminti, pirma, kad Teisingumo Teismas negali spręsti dėl nacionalinės priemonės atitikties Sąjungos teisei (žr., be kita ko, 2010 m. sausio 26 d. Sprendimo *Transportes Urbanos y Servicios Generales*, C-118/08, Rink. p. I-635, 23 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką). Be to, jis negali priimti sprendimo dėl pagalbos priemonės ar pagalbos sistemos suderinamumo su bendrąja rinka, nes šio suderinamumo vertinimas priklauso išimtinai Europos Komisijos, veikiančios kontroliuojant Sąjungos teismui, kompetencijai (žr. 2006 m. kovo 23 d. Sprendimo *Enirisorse*, C-237/04, Rink. p. I-2843, 23 punktą). Teisingumo Teismas taip pat nėra kompetentingas vertinti faktinių pagrindinės bylos aplinkybių ar taikyti Sąjungos teisės normų, kurias jis išaiškino, nacionalinėms priemonėms ar situacijoms, nes šie klausimai priklauso išimtinai nacionalinio teismo kompetencijai (žr. 2006 m. kovo 30 d. Sprendimo *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, C-451/03, Rink. p. I-2941, 69 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 23 Todėl šioje byloje Teisingumo Teismas nėra kompetentingas spręsti dėl Įstatymo Nr. 684 atitikties Sąjungos teisei nei dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamų subsidijų suderinamumo su bendrąja rinka, nei vertinti faktinių ginčo pagrindinėje byloje aplinkybių, kad nustatyti, ar minėtos subsidijos turėjo įtakos valstybių narių tarpusavio prekybai ir ar iškraipė arba galėjo iškraipyti konkurenciją.
- 24 Tačiau Teisingumo Teismas yra kompetentingas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti nuorodų dėl Sąjungos teisės išaiškinimo, kurios šiam gali būti naudingos vertinant nacionalinės priemonės atitiktį minėtai teisei, kad jis galėtų priimti sprendimą nagrinėjamoje byloje (žr. minėtų sprendimų *Enirisorse* 24 punktą ir *Transportes Urbanos y Servicios Generales* 23 punktą). Valstybės pagalbos srityje jis gali, be kita ko, pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nuorodų dėl teisės aiškinimo, kurios leistų nustatyti, ar nacionalinė priemonė gali būti laikoma valstybės pagalba Sąjungos teisės prasme (šiuo klausimu, be kita ko, žr. 2001 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *Ferring*, C-53/00, Rink. p. I-9067,

29 punktą; minėtų sprendimų *Enirisorse* 25 ir 51 punktus; *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti* 54 ir 72 punktus; 2008 m. liepos 17 d. Sprendimo *Essent Netwerk Noord ir kt.*, C-206/06, Rink. p. I-5497, 96 punktą bei 2009 m. kovo 5 d. Sprendimo *UTECA*, C-222/07, Rink. p. I-1407, 41 ir 47 punktus).

- 25 Antra, reikia konstatuoti, kad nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atrodo, jau yra nusprendęs, jog pagrindinėje byloje nagrinėjamos subsidijos yra valstybės pagalba, jam kylantys klausimai, išdėstyti šio sprendimo 16–18 punktuose, susiję, kaip bus nustatyta nagrinėjant prašymą iš esmės, su pačiomis valstybės pagalbos Sąjungos teisės prasme egzistavimo sąlygomis.
- 26 Kadangi Komisija siūlo pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teismui paaiškinimų, susijusių su nauja pagalba, kuriai taikoma pareiga iš anksto pranešti, sąvoka ir su neteisėtos pagalbos gavėjo atsakomybe, reikia konstatuoti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teismo abejonės nėra susijusios su šiais klausimais, kuriuos, panašu, bent jau iš dalies jis yra išsprendęs. Be to, jis nenurodo nei faktinių, nei teisinių aplinkybių, reikalingų tokiems klausimams nagrinėti.
- 27 Todėl, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, pateiktas klausimas turi būti suprantamas taip: ar Sąjungos teisę reikia aiškinti taip, kad subsidijos, suteiktos tokiomis aplinkybėmis, kokios aptariamose nagrinėjamoje byloje, pagal nacionalinės teisės nuostatas, numatančias avansinius mokėjimus prieš sutarties patvirtinimą, gali būti pripažįstamos valstybės pagalba.
- 28 Italijos vyriausybė mano, kad šis klausimas neturi prasmės ir dėl to turi būti pripažintas nepriimtiniu. Ji tvirtina, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamų subsidijų kvalifikavimo kaip valstybės pagalbos klausimas nekyla, nes šios subsidijos yra susijusios su 1976–1980 m. laikotarpiu, t. y. su laikotarpiu, kada kabotažo rinka dar nebuvo liberalizuota.

- 29 Šiuo klausimu reikia priminti, kad nacionalinio teismo pateiktų prejudicinių klausimų svarbos prezumpcija gali būti paneigiama tik išimtiniais atvejais, būtent, jei akivaizdu, kad prašomas šiuose klausimuose nurodytų Sąjungos teisės normų išaiškinimas nesusijęs su pagrindinės bylos faktais arba dalyku arba kai klausimas yra hipotetinis (žr., be kita ko, 2007 m. spalio 4 d. Sprendimo *Rampion ir Godard*, C-429/05, Rink. p. I-8017, 23 ir 24 punktus bei 2008 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *MI.VER ir Antonelli*, C-387/07, Rink. p. I-9597, 15 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 30 Reikia konstatuoti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamų subsidijų kvalifikavimo klausimas yra susijęs su ginčo tarp TDM ir Italijos valstybės dalyku ir kad jis ne hipotetinis, nes yra svarbus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kuris, sprendamas šį ginčą, turi nustatyti, ar *Tirrenia* gavo valstybės pagalbą. Todėl reformulavus pateiktą klausimą jis yra priimtinas.

Dėl klausimo

- 31 Reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką, norint priemonę kvalifikuoti kaip pagalbą, reikalaujama, kad būtų tenkinamos šios sąlygos. Visų pirma tai turi būti valstybės įsikišimas arba įsikišimas panaudojant valstybinius išteklius. Antra, šis įsikišimas turi galėti paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą. Trečia, juo turi būti suteiktas pranašumas pagalbos gavėjui. Ketvirta, jis turi iškraipyti konkurenciją ar kelti grėsmę, kad ji bus iškraipyta (šiuo klausimu, be kita ko, žr. 1990 m. kovo 21 d.

Sprendimo *Belgija prieš Komisiją*, vadinamo „Tubemeuse“, C-142/87, Rink. p. I-959, 25 punktą; minėtų sprendimų *Altmark Trans ir Regierungspräsidium Magdeburg* 74 ir 75 punktus; *Enirisorse* 38 ir 39 punktus; *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti* 55 ir 56 punktus; 2008 m. liepos 1 d. Sprendimo *Chronopost prieš UFEX ir kt.*, C-341/06 P ir C-342/06 P, Rink. p. I-4777, 121 ir 122 punktus bei minėtų sprendimų *Essent Netwerk Noord ir kt.* 63 ir 64 punktus bei *UTECA* 42 punktą).

- 32 Šioje byloje klausimas nesusijęs su pirma sąlyga ir jos nagrinėti nereikia, nes pagrindinėje byloje nagrinėjamos subsidijos buvo suteiktos pagal Įstatymą Nr. 684 iš valstybės biudžeto, kaip matyti iš minėto įstatymo 18 ir 19 straipsnių.
- 33 Atsižvelgiant į nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvus, nurodant šio sprendimo 16–18 punktuose, reikia pirmiausia išnagrinėti trečią sąlygą, paskui – antrą ir ketvirtą kartu.

Dėl pagalbos gavėjui suteikto pranašumo

- 34 Valstybės pagalba laikomi įsikišimai, kurie, kad ir kokios formos būtų, gali tiesiogiai ar netiesiogiai suteikti įmonėms pranašumą arba būti laikomi ekonomine nauda, kurios normaliomis rinkos sąlygomis naudos gaunanti įmonė nebūtų gavusi (minėtų sprendimų *SFEI ir kt.* 60 punktas; *Altmark Trans ir Regierungspräsidium Magdeburg* 84 punktas; *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti* 59 punktas bei *Essent Netwerk Noord ir kt.* 79 punktas).

- 35 Tačiau valstybės pagalba Sąjungos teisės prasme nelaikomas įsikišimas, jeigu jis turi būti vertinamas kaip kompensacija už paslaugas, kurias teikia naudos gaunančios įmonės, vykdydamos savo su viešąja paslauga susijusius įsipareigojimus, ir dėl to šios įmonės realiai negauna jokios finansinės naudos, ir dėl minėtos įsikišimo priemonės šios įmonės neatsiduria palankesnėje konkurencinėje padėtyje, palyginti su kitomis su jomis konkuruojančiomis įmonėmis (žr. minėtų sprendimų *Ferring* 23 ir 25 punktus ir *Altmark Trans ir Regierungspräsidium Magdeburg* 87 punktą; šie sprendimai buvo priimti atsakant į dar iki *Corte suprema di cassazione* 2000 m. balandžio 19 d. sprendimo, aptariamo pagrindinėje byloje, pateiktus prejudicinius klausimus; taip pat minėtų sprendimų *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti* 60 punktą ir *Essent Netwerk Noord* ir kt. 80 punktą).
- 36 Vis dėlto tam, kad konkrečiu atveju tokia kompensacija nebūtų pripažįstama valstybės pagalba, turi būti tenkinamos tam tikros sąlygos (minėtų sprendimų *Altmark Trans ir Regierungspräsidium Magdeburg* 88 punktas; *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti* 61 punktas bei *Essent Netwerk Noord* ir kt. 81 punktas).
- 37 Pirma, šią kompensaciją gaunančiai įmonei turi būti iš tikrųjų pavesta vykdyti su viešosiomis paslaugomis susijusius įsipareigojimus ir šie įsipareigojimai turi būti aiškiai apibrėžti (minėtų sprendimų *Altmark Trans ir Regierungspräsidium Magdeburg* 89 punktas; *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti* 62 punktas bei *Essent Netwerk Noord* ir kt. 82 punktas).
- 38 Antra, kriterijai, kuriais remiantis apskaičiuojama kompensacija, turi būti objektyviai ir skaidriai nustatyti iš anksto, siekiant užkirsti kelią tam, kad kompensacija atneštų ekonominės naudos, dėl kurios ją gaunanti įmonė įgytų pranašumą, palyginti su konkuruojančiomis įmonėmis (minėtų sprendimų *Altmark Trans ir Regierungspräsidium Magdeburg* 90 punktas; *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti* 64 punktas ir *Essent Netwerk Noord* ir kt. 83 punktas).

- 39 Trečia, kompensacija negali būti didesnė negu būtina tam, kad visiškai ar iš dalies padengtų su įsipareigojimų, susijusių su viešosiomis paslaugomis, vykdymu susijusias išlaidas, atsižvelgiant į su tuo susijusias pajamas ir protingą pelną, gaunamą už šių įsipareigojimų vykdymą (minėtų sprendimų *Altmark Trans ir Regierungspräsidium Magdeburg* 92 punktas; *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti* 66 punktas bei *Essent Netwerk Noord ir kt.* 84 punktas).
- 40 Ketvirta, minėta kompensacija turi būti nustatyta išanalizavus išlaidas, kurių būtų turėjusi vidutinė, tinkamai valdoma įmonė, turinti tinkamų priemonių, būtinų nustatytiems su viešosiomis paslaugomis susijusiems reikalavimams vykdyti, atsižvelgiant į su tuo susijusias pajamas ir protingą pelną, gaunamą už šių įsipareigojimų vykdymą (minėtų sprendimų *Altmark Trans ir Regierungspräsidium Magdeburg* 93 punktas; *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti* 67 punktas bei *Essent Netwerk Noord ir kt.* 85 punktas).
- 41 Šiuo atveju iš Įstatymo Nr. 684 8 ir 9 straipsnio matyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos subsidijos buvo skirtos teikti susisiekimo su didžiosiomis ir mažosiomis salomis paslaugas, turinčias užtikrinti, kad bus tenkinami reikalavimai, susiję su atitinkamų regionų, ypač Pietų Italijos regionų (*Mezzogiorno*), ekonominiu ir socialiniu vystymu. Sutartyse, sudarytose su subsidijas gaunančiomis įmonėmis, turėjo būti numatytos pareigos dėl aptarnautinų maršrutų, šių maršrutų dažnumo ir dėl kiekvieną maršrutą aptarnaujančių laivų tipų. Iš to matyti, kad pagalbą gaunančios įmonės turėjo užtikrinti su viešąja paslauga susijusių įsipareigojimų vykdymą.
- 42 Be to, Įstatymo Nr. 684 7 straipsnyje numatyta, kad subsidijos turi užtikrinti paslaugos valdymą trejus metus ekonominės pusiausvyros sąlygomis; šios subsidijos nustatomos iš anksto, remiantis pajamomis, investicijų amortizacija, veiklos, organizacinėmis ir finansinėmis išlaidomis.

- 43 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo nutartyje nurodo, kad tik 1979 m. birželio 1 d. Respublikos prezidento dekretu Nr. 501 buvo nurodyti ekonominiai ir valdymo veiksniai, į kuriuos reikia atsižvelgti pagal Įstatymą Nr. 684 sudarytinos sutartyse, ir kad tik 1991 m. liepos mėn. Italijos valstybė ir visos *Tirrenia* grupės įmonės atskirai sudarė minėtas sutartis, galiojančias 20 metų nuo 1989 m. sausio 1 dienos. Per visą pagrindinėje byloje aptariamą laikotarpį, t. y. 1976–1980 m. ir iki minėtų sutarčių patvirtinimo pagrindinėje byloje nagrinėjamos subsidijos buvo pervedamos avansiniais mokėjimais pagal Įstatymo Nr. 684 19 straipsnį.
- 44 Iš to išplaukia, kad kol nebuvo minėtų sutarčių, pagrindinėje byloje nagrinėjamos subsidijos visą minėtą laikotarpį buvo mokamos aiškiai neapibrėžus pagalbą gaunančių įmonių su viešąja paslauga susijusių išpareigojimų, objektyviai ir skaidriai iš anksto nenustačius kriterijų, kuriais remiantis apskaičiuojama šių išpareigojimų kompensacija, ir neužtikrinus, kad ši kompensacija neviršytų to, kas būtina padengti minėtų išpareigojimų vykdymo išlaidas. Kadangi šios subsidijos netenkina šio sprendimo 40 punkte nurodytos ketvirtos sąlygos, jos netenkina nė vienos sąlygos, kuri leistų viešosios paslaugos kompensavimo nekvalifikuoti kaip valstybės pagalbos Sąjungos teisės prasme dėl to, kad atitinkama įmonė negavo iš jo naudos.
- 45 Aplinkybė, kad subsidijos buvo pervedamos kaip avansai laukiant sutarčių patvirtinimo, kurios buvo sudarytos ir įsigaliojo tik po daug metų, šioje vietoje yra nereikšminga. Iš tikrųjų tokia aplinkybė nepašalina pagalbą gavusios įmonės naudos nei poveikio, kurį tokia nauda gali padaryti konkurencijai, nes netenkinama nė viena iš minėtų sąlygų.
- 46 Be to, nereikšminga ir aplinkybė, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas subsidijas gavusios įmonės tarifas nustatinėjo administracinės valdžios institucijos. Iš tikrųjų, nors atsižvelgiant į minėtas sąlygas tokie tarifai yra svarbūs vertinant su viešąja paslauga susijusių išpareigojimų vykdymo išlaidas (įvertinant su tuo susijusias pajamas), jie

neturi reikšmės pagalbą gavusios įmonės naudos atsiradimui, nes netenkinama nė viena iš minėtų sąlygų.

Dėl poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai ir konkurencijos iškraipymo rizikos

⁴⁷ Kaip nurodyta šio sprendimo 16 ir 18 punktuose, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad šioje byloje kyla klausimas dėl poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai ir dėl konkurencijos iškraipymo.

⁴⁸ Italijos vyriausybė mano priešingai, nurodydama, kad nagrinėjamu laikotarpiu kabotažo rinka nebuvo liberalizuota (ši rinka buvo liberalizuota tik priėmus 1992 m. gruodžio 7 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 3577/92 dėl laisvės teikti paslaugas principo jūrų transportui valstybėse narėse (jūrų kabotažas) (OL L 364, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 2 t., p. 10), o konkrečiai kalbant, kabotažas tarp Viduržemio jūros salų buvo liberalizuotas nuo 1999 m. sausio 1 d.). Per teismo posėdį ji nurodė, kad vidaus maršrutais, kuriuos 1976–1980 m. vykdė *Tirrenia*, neplaukiojo nė vienas kitos valstybės narės operatorius, o TDM šiomis linijomis pradėjo plaukioti susijungus Italijos bendrovei su Ispanijos bendrove.

⁴⁹ Šiuo klausimu reikia pažymėti, jog tai, kad apribojimai teikti jūrų transporto paslaugas valstybėse narėse buvo panaikinti pasibaigus pagrindinėje byloje nagrinėjamam laikotarpiui, nebūtinai reiškia, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos subsidijos

negalėjo daryti poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai ar iškraipyti konkurenciją arba kelti grėsmę, jog ji bus iškraipyta.

- 50 Viena vertus, negali būti atmesta galimybė, jog *Tirrenia*, kaip tvirtina TDM, aptarnaudama vidaus maršrutus konkuravo su kitų valstybių narių įmonėmis, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Kita vertus, negali būti atmesta galimybė, kad ji konkuravo su tokiomis įmonėmis aptarnaudama tarptautinius maršrutus ir kad nesant atskiros šių skirtingų veiklos rūšių apskaitos galėjo egzistuoti kryžminio subsidijavimo rizika, t. y. šiuo atveju rizika, jog pajamos iš kabotažo, kuriam buvo skirtos pagrindinėje byloje nagrinėjamos subsidijos, buvo naudojamos veiklai minėtais tarptautiniais maršrutais finansuoti, o tai irgi turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 51 Bet kuriuo atveju nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į šias nuorodas ir į faktines pagrindinės bylos aplinkybes, turi įvertinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamos subsidijos galėjo daryti poveikį prekybai tarp valstybių narių ir ar jos iškraipė konkurenciją arba kėlė tokio iškraipymo grėsmę.
- 52 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti taip: Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad subsidijos, suteiktos tokiomis aplinkybėmis, kokios aptariamose nagrinėjamoje byloje, pagal nacionalinės teisės nuostatas, numatančias avansinius mokėjimus prieš sutarties patvirtinimą, yra pripažįstamos valstybės pagalba, jei šios subsidijos gali daryti poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai ir iškraipyti konkurenciją ar kelti tokio iškraipymo grėsmę, o tai turi patikrinti nacionalinis teismas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 53 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad subsidijos, suteiktos tokiomis aplinkybėmis, kokios aptariamos nagrinėjamoje byloje, pagal nacionalinės teisės nuostatas, numatančias avansinius mokėjimus prieš sutarties patvirtinimą, yra pripažįstamos valstybės pagalba, jei šios subsidijos gali daryti poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai ir iškraipyti konkurenciją ar kelti tokio iškraipymo grėsmę, o tai turi patikrinti nacionalinis teismas.

Parašai.